

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Finansų rinkos dalyvių veikla

Bankų veiklos apžvalga

2019

BANKŲ VEIKLOS APŽVALGA
Serija „Finansų rinkos dalyvių veikla“
2019

ISSN 2335-8319 (online)

Leidinį parengė
Priežiūros tarnybos
Riziką ribojančios priežiūros departamento
Bankų priežiūros skyrius

Pasiteirauti:
info@lb.lt
+370 800 50 500

© Lietuvos bankas
Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius
www.lb.lt

Turinys

POKYČIAI BANKŲ SEKTORIUJE	4
TURTAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	5
REIKALAVIMŲ VYKDYMAS	6
PASKOLŲ PORTFELIS.....	8
INDĖLIAI BANKUOSE.....	10
PELNINGUMAS IR VEIKLOS EFEKTYVUMAS.....	11
VARTOTOJŲ TEISIŲ APSAUGA	14
Priedas. Pagrindiniai bankų sektoriaus rodikliai.....	15

Vis dar palanki ekonominė aplinka 2019 m. teigiamai veikė ir bankų sektorių – augo tiek bankų veiklos apimtis, tiek naujų dalyvių skaičius. Bankų turtas išaugo 7,2 proc. ir pirmą kartą istorijoje viršijo 30 mlrd. Eur ribą. Tokį spartų bankų sektoriaus augimą lėmė nemažėjantis klientų indėlių, kurie per metus augo net 12,1 proc., arba 2,7 mlrd. Eur, augimo tempas. Vis dėlto paskolų augimo pagreitis mažėjo dėl lėtėjusio skolinimo įmonėms. Be 3 naujų specializuotų bankų, kuriems buvo išduota licencija 2018 m., 2019 m. buvo išduotos dar 2 specializuotų bankų licencijos ir 1 banko licencija. Taip pat veiklą pradėjo naujas užsienio banko filialas. Naujieji rinkos dalyviai aktyviai rengiasi veiklos pradžiai, tad rimtesnės konkurencijos rinkos senbuviams kol kas nesudarė. Dėl to rinkos pasidalijimas reikšmingai nekito ir rinkos koncentracija dėl trijų didžiausių bankų dominavimo tebėra labai didelė. Bankų pelnas 2019 m. šiek tiek smuktelėjo – šį mažėjimą lėmė bankų, kurie reorganizuojasi, smukęs pelnas. Visi Lietuvos bankai su didele atsarga vykdė jiems nustatytus riziką ribojančius normatyvus.

POKYČIAI BANKŲ SEKTORIUJE

2020 m. sausio 1 d. duomenimis, šalyje banko arba specializuoto banko licencijas turėjo 10 bankų, o kaip užsienio bankų filialai veikė 8 bankai. Šiuo metu Lietuvos bankas kartu su Europos Centrinio Banku nagrinėja dar 2 paraiškas gauti specializuoto banko licenciją.

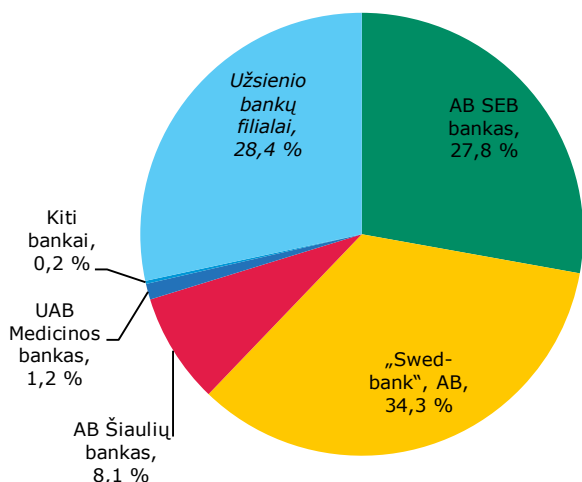
2019 m. trys nauji bankai gavo veiklos licencijas. Specializuotų bankų licencijos buvo išduotos Švedijos kapitalo įmonei UAB „General Financing“ ir Norvegijos kapitalo įmonei AB „Fjord Bank“. Taip pat banko licenciją gavo Italijos kapitalo bendrovė PayRay, UAB. Kiek anksčiau (2018 m. pabaigoje) specializuoto banko licencijos buvo išduotos ir didžiausiai šalies kredito unijai „Mano unija“, įsteigusiai AB „Mano bankas“, visame pasaulyje mokėjimo bei kitas paslaugas teikiančiai finansinių technologijų (*FinTech*) įmonei Revolut Bank UAB ir European Merchant Bank UAB. Besisteigiantys nauji bankai planuoja teikti šias paslaugas: vartojimo paskolas, lizingą, paskolas smulkiąjam ir vidutiniam verslui, priimti indėlius. Specializuoti bankai siejami su *FinTech* plėtra, taip pat tikimasi, kad bankų paslaugų rinkoje jie padės mažinti koncentraciją, kuri yra viena didžiausių Europoje, didins vartotojams naudingą konkurenciją, paslaugų patrauklumą ir prieinamumą. Vis dėlto iki šiol iš specializuotų bankų licencijas turinčių bankų aktyvesnę veiklą vykdo tik AB „Mano bankas“. Kiti bankai intensyviai ruošiasi pradėti aktyviai teikti bankininkystės paslaugas.

2019 m. pabaigoje pradėjo veikti Estijos banko „AS Inbank filialas“, jis Lietuvoje jau priima indėlius ir teikia skolinimo paslaugas. Šis filialas veiklą pradėjo prisijungęs akcinę bendrovę „Mokilizingas“.

Taip pat 2019 m. pradžioje buvo baigtas banko Luminor Bank AB ir AB „Citadele“ banko padalinių reorganizavimo į filialus procesas. Baigus banko Luminor Bank AB konsolidavimo procesą, 2019 m. sausio mėn. buvo atšaukta šio banko licencija Lietuvoje ir nuo 2019 m. jo veiklą perėmė Luminor Bank AS Lietuvos skyrius, kurio pagrindinė būstinė yra Estijoje. 2019 m. pradžioje atšaukta ir AB „Citadele“ banko licencija, šis bankas toliau veikia kaip savo patronuojančiosios bendrovės Latvijoje AS „Citadele banka“ Lietuvos filialas. Tokia abiejų bankų reorganizacija byloja apie valdymo struktūrų efektyvinimą ir sąnaudų optimizavimą. Esminiai reorganizacijos nulemti pokyčiai yra šie: Lietuvos bankas nebevykdo tiesioginės prudencinės šių dviejų bankų priežiūros, o naujų įsteigtų filialų klientų indėliai yra draudžiami atitinkamai pagal Estijos arba Latvijos indėlių draudimo sistemas.

Nepaisant išaugusio rinkos dalyvių skaičiaus, bankų sektorius tebėra centruotas. Didžiausi bankai AB SEB bankas ir „Swedbank“, AB, užima 62,2 proc. rinkos ir jų dalis per metus net šiek tiek ūgtelėjo. Užsienio bankų filialai, tarp kurių dominuoja Luminor Bank AS Lietuvos skyrius, užima 28,4 proc. rinkos. Tikimasi, kad ateityje prie koncentracijos mažinimo galėtų prisidėti nauji rinkos dalyviai.

1 pav. 2019 m. Lietuvoje veikę bankai ir užsienio bankų filialai pagal turtą

Šaltinis: Lietuvos bankas.

1 lentelė. Nauji ir pasitraukę bankų sektoriaus dalyviai 2019 m.

Pavadinimas	Būsena
Luminor Bank AB	Atšaukta licencija
Luminor Bank AS Lietuvos skyrius	Įsteigtas filialas
AB „Citadele“ bankas	Atšaukta licencija
Akciju sabiedriba „Citadele banka“ Lietuvos filialas	Įsteigtas filialas
UAB „General Financing“	Išduota licencija
AB „Fjord Bank“	Išduota licencija
PayRay, UAB	Išduota licencija
„AS Inbank filialas“	Įsteigtas filialas
Scania Finans Aktiebolag Lietuvos filialas	Baigė veiklą
Telia Finance AB Lietuvos filialas „Telia Finance Lietuva“	Baigė veiklą

Šaltinis: Lietuvos bankas.

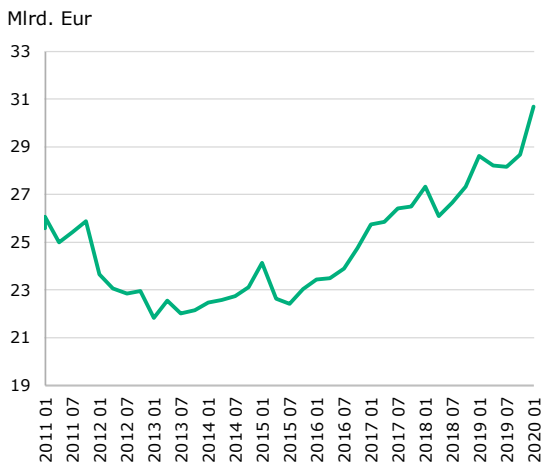
Nuo 2020 m. sausio 1 d. AB Šiaulių banko tiesioginę riziką ribojančią priežiūrą perėmė Europos Centrinis Bankas (toliau – ECB). Luminor Bank AB nuo 2019 m. pradėjęs veikti kaip Luminor Bank AS Lietuvos skyriui, trečiu pagal dydį Lietuvoje įsteigtu banku tapo AB Šiaulių bankas. Dėl šios priežasties nuo 2020 m. sausio 1 d. AB Šiaulių bankas yra tiesiogiai prižiūrimas ECB kartu su jau nuo seniau prižiūrimais „Swedbank“, AB, ir AB SEB banku. Lietuvos banko ekspertai prisideda prie šių bankų riziką ribojančios priežiūros kaip ECB jungtinių priežiūros grupių nariai.

TURTAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI

Bankų turto augimo tempas nemažėjo ir pirmą kartą istorijoje viršijo 30 mlrd. Eur ribą. 2019 m. pabaigoje bankų turtas sudarė 30,7 mlrd. Eur¹. Per metus bankų turtas padidėjo net 2,1 mlrd. Eur (7,2 %), beveik visa augimo apimtis buvo fiksuota 2019 m. ketvirtąjį ketvirtį (2 mlrd. Eur, arba 7 %). Bankų turto augimą lėmė metų pabaigoje plūstelėję klientų indėliai. Kadangi bankai nespėjo jų „įdarbinti“, daugiausia augęs bankų turto straipsnis praėjusiais metais buvo lėšos centriniame banke, kurios išaugo 1,2 mlrd. Eur. Iš viso bankai metų pabaigoje centriniame banke laikė net 7,2 mlrd. Eur. Dar 0,9 mlrd. Eur buvo laikoma kaip lėšos kredito įstaigose ar gryniesi pinigai. Taigi daugiau kaip ketvirtadalį bankų turto sudarė likvidžiosios lėšos, laikomos kaip gryniesi pinigai ar lėšos centriniame banke ar kitose kredito įstaigose, o jų dalis turte per metus didėjo 1,9 proc. p. Tai rodo, kad bankai vis dar susiduria su perteklinio likvidumo aplinka. Didžiausią bankų turto dalį – 66,6 proc. – sudarė klientams suteiktos paskolos, tačiau jų dalis bankų turte per metus gana reikšmingai (2,9 proc. p.) sumenko dėl jau minėtos priežasties: didesnė bankų turto prieaugio dalis buvo susijusi su centriniu banku, o ne paskolų portfeliu. Skolos vertybinių popierių dalis turte beveik nepakito ir metų pabaigoje sudarė 4,6 proc.

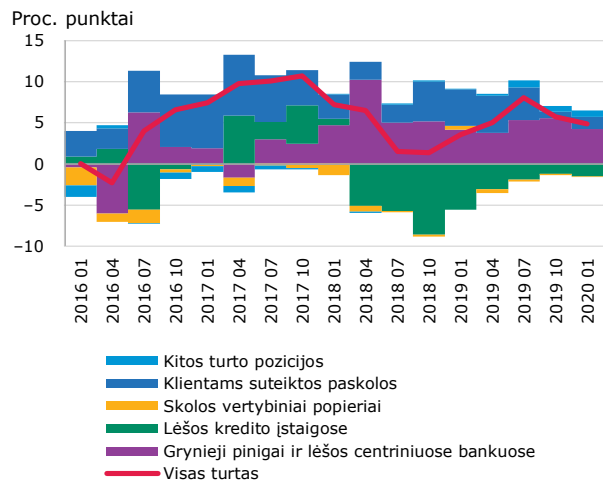
¹ Apžvalga parengta pagal neaudituos duomenis. Sistemos dalyviams dėl šios ar kitų svarbių priežasčių pakoregavus ataskaitas, apžvalgos duomenys po šios datos gali būti atnaujinami.

2 pav. Bankų sektoriaus turtas
(2011 m. sausio 1 d.–2020 m. sausio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

3 pav. Turto augimo veiksniai
(2016 m. sausio 1 d.–2020 m. sausio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Įsipareigojimų augimą lėmė rekordine apimtimi išaugę klientų indėliai. Bankų įsipareigojimai per metus išaugo 2,7 mlrd. Eur, arba 10,4 proc., – iki 28,6 mlrd. Eur. Didžiausią bankų įsipareigojimo dalį (87,4 %) sudarė klientų indėliai, jie labiausiai prisidėjo prie bankų įsipareigojimų didėjimo (plačiau žr. dalį „Indėliai bankuose“). Didėjant bankų finansavimui iš indėlių, bankai mažino įsipareigojimus kredito įstaigoms, jie sumažėjo 1,1 mlrd. Eur – iki 1,6 mlrd. Eur. Šiuo metu bankų įsipareigojimai kredito įstaigoms tesudaro 5,5 proc. visų įsipareigojimų.

REIKALAVIMŲ VYKDYMAS

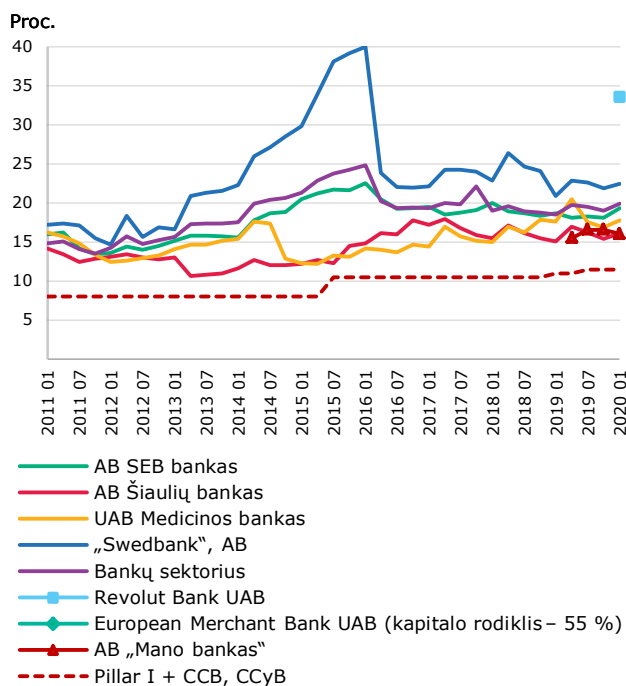
2019 m. bankai didino savo atsparumą galimiems nuostoliams stiprindami kapitalo pozicijas.

Bankų kapitalo pakankamumo rodiklis per 2019 m. padidėjo nuo 18,6 iki 19,9 proc. Lietuvos bankuose dominuoja tik aukščiausio lygio kapitalo priemonės, dėl to bendro 1 lygio nuosavo kapitalo (CET1) rodiklis, 2020 m. sausio 1 d. duomenimis, sudarė net 19,5 proc.

Stebint bankų kapitalo bazės dinamiką, pasakytina, kad per 2019 m. ji reikšmingai sumažėjo, tačiau mažėjimą lėmė Luminor Bank AB ir AB „Citadele“ banko pertvarkymas į filialus: užsienio bankų filialams nėra reikalavimo turėti kapitalo, o jų veiklos rizika dengiama juos įsteigusių centrinių būstinių kapitalu. Atmetus šių bankų įtaką, per 2019 m. bendra bankų kapitalo bazė padidėjo 9,3 proc. – iki 1,7 mlrd. Eur. Kapitalo bazę bankai daugiausia didino įtraukdami į ją dalį 2018 m. veiklos pelno, o vienas bankas išleido subordinuotųjų obligacijų emisiją. Kapitalo poreikis didėjo nuosaikiau (3,7 %) dėl lėčiau augusio paskolų portfelio. Tai lėmė bankų kapitalo pakankamumo rodiklių augimą.

4 pav. Bankų kapitalo pakankamumo rodikliai

(2011 m. sausio 1 d.–2020 m. sausio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

2 lentelė. Bankų kapitalo pakankamumo rodikliai ir Lietuvos banko nustatyti reikalavimai

(2019 m. sausio 1 d.–2020 m. sausio 1 d.)

	2019 m. sausio 1 d.	2020 m. sausio 1 d.	Reikalavimas, proc.
	faktinė reikšmė, proc.		
„Swedbank“, AB	20,9	22,5	Nustato ECB
AB SEB bankas	18,7	19,3	Nustato ECB
AB Šiaulių bankas	15,1	16,2	13,4
UAB Medicinos bankas	17,7	17,8	13,7
Revolut Bank UAB	-	33,6	11,5*
European Merchant Bank UAB	-	55	11,5*
AB „Mano bankas“	-	16,0	11,5*
Bankų sistema	18,6	19,9	-

Pastabos: nurodyti kapitalo reikalavimai įtraukia 1 ramsčio, 2 ramsčio ir sudėtinis kapitalo rezervų reikalavimus. Prižiūrą vykdančys Lietuvos bankas ir ECB reikalavimus įvertina ir nustato kartą per metus. Tiesioginę priežiūrą vykdančio ECB nustatyti kapitalo pakankamumo rodiklio reikalavimai viešai neatskleidžiami ECB sprendimu.

*2018–2019 m. veiklą pradėjusiems bankams 2 ramsčio reikalavimai pirmą kartą bus nustatyti 2020 m.

Šaltinis: Lietuvos bankas.

2019 m. pabaigoje visi bankai vykdė jiems nustatytus kapitalo pakankamumo reikalavimus,

nurodytus 2 lentelėje. Šiuo metu jiems taikomas 8,0 proc. bendrojo kapitalo pakankamumo reikalavimas (1 ramsčio kapitalo reikalavimas, angl. *Pillar I*), individualiai nustatomas 2 lygio papildomo kapitalo reikalavimas (2 ramsčio kapitalo reikalavimas, angl. *Pillar II*) ir sudėtinio kapitalo rezervo reikalavimas. Pastarąjį šiuo metu sudaro kapitalo apsaugos (2,5 %), anticiklinio kapitalo (1,0 %) ir kitų sistemškai svarbių institucijų (0,5–2,0 %) rezervo reikalavimai.

Nuo 2018 m. gruodžio 31 d. pozicijų Lietuvoje turintiems bankams privaloma turėti sukaupus anticiklinį kapitalo rezervą (toliau – AKR). Lietuvos bankas, atsižvelgdamas į ekonomikos būklę, kas ketvirtį peržiūri AKR normą, ji buvo padidinta jau du kartus. Lietuvos banko valdybos sprendimu, nuo 2019 m. birželio 30 d. šalies bankams taikyta 1 proc. AKR norma. Ji nustatoma įvertinus šalies finansų sistemos ir ekonomikos raidą. Pagrindinis šios Lietuvos banko taikomos finansinio stabilumo užtikrinimo priemonės tikslas – užtikrinti, kad bankų sektorius turėtų pakankamą kapitalo rezervą galimiems nuostoliams padengti ciklinės sisteminės rizikos pasireiškimo atveju, ekonomikos nuosmukio metu arba esant ženklų, kad ekonomikai gresia iššūkiai. Reaguodamas į ekonomikai kylančius iššūkius dėl koronaviruso (Covid-19), Lietuvos bankas leido bankams naudoti sukauptą anticiklinio kapitalo rezervą, sumažindamas jo dydį iki 0 proc. AKR sumažinimas įsigalios 2020 m. balandžio 1 d.

Kaip ir kasmet, 2019 m. pabaigoje Lietuvos bankas peržiūrėjo ir sisteminės svarbos bankų kapitalo rezervo dydžius. Tokiai kategorijai priskiriami AB SEB bankas, „Swedbank“, AB, ir AB Šiaulių bankas. AB SEB bankui ir „Swedbank“, AB, liko nustatytas 2,0 proc. rezervo reikalavimas, o AB Šiaulių bankui – 0,5 proc. (nuo 2020 m. gruodžio 31 d. – 1,0 %).

2019 m. bankų likvidumo lygis tebebuvo aukštas, o bankų laikomo likvidžiojo turto apimtis

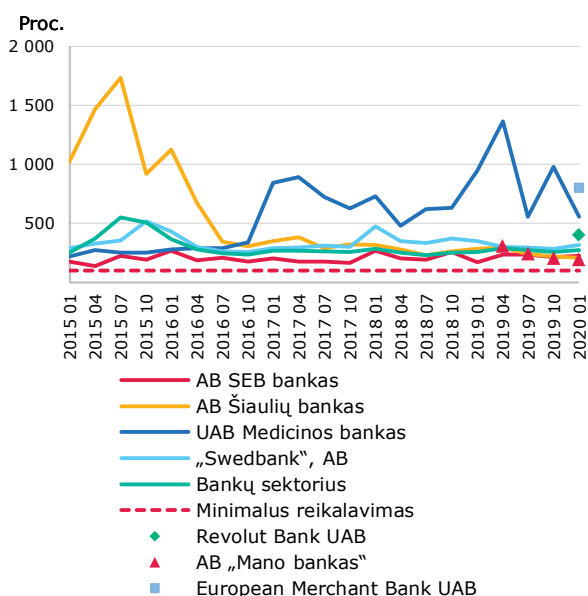
padidėjo. Pagrindinis bankų finansavimosi šaltinis – gyventojų ir įmonių indėliai – alternatyvaus investavimo galimybėms ir toliau esant menkoms toliau augo, taip užtikrindami tvirtą bankų likvidumo padėtį. Lietuvoje

veikiančių bankų priklausomybė nuo finansavimosi tarpbankinėje rinkoje mažėjo – didieji bankai sumažino įsiskolinimus patrunuojančiosioms institucijoms. Didžiausią klientų indėlių dalį sudarančių gyventojų ir ne finansų bendrovių indėlių vidutinė kaina 2019 m. keitėsi nedaug ir buvo maža.

Stabiliai žema pagrindinių finansavimosi išteklių kaina ir nuolat auganti indėlių apimtis leidžia bankams palaikyti pastebimai didesnę nei nustatytas minimalus reikalavimas likvidumo atsargą. Dėl bankų turimų didelių likvidumo atsargų svarbiausias bankų likvidumo rodiklis – padengimo likvidžiuoju turtu rodiklis (angl. *liquidity coverage ratio, LCR*) – per metus išaugo nuo 254 iki 272 proc. ir daugiau kaip du kartus viršijo nustatytą minimalų 100 proc. reikalavimą (žr. 3 lentelę).

5 pav. Bankų padengimo likvidžiuoju turtu rodikliai

(2015 m. sausio 1 d.–2020 m. sausio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

PASKOLŲ PORTFELIS²

PASKOLŲ PORTFELIO POKYČIAI

Bankų paskolų portfelio augimo tempas lėtėja. Gyventojai vis dar aktyviai skolinasi, ypač būstui pirkti, o skolinimas įmonėms gerokai prislopo. Per 2019 m. paskolų portfelis grynąja verte išaugo 559 mln. Eur (2,8 %) – iki 20,5 mlrd. Eur. Didžiausią bankų paskolų dalį (49,3 %) sudarančios paskolos gyventojams per metus išaugo 0,5 mlrd. Eur – iki 10,1 mlrd. Eur. Tokių gyventojų paskolų portfelio augimą lėmė augusios paskolos būstui, per metus jos išaugo 0,6 mlrd. Eur (8,4 %) – iki 8,2 mlrd. Eur³. Tai leidžia daryti išvadą, kad būsto rinka tebėra aktyvi ir ekonomikos sąlygos palankios. Kitos paskolos gyventojams išaugo 146 mln. Eur (7,8 %)⁴ – iki 2 mlrd. Eur. Kita svarbi bankų paskolų portfelio dalis – paskolos įmonėms (45 % portfelio). Šios paskolos 2019 m. mažėjo 0,5 mlrd. Eur (5,2 %) – iki 9,2 mlrd. Eur. Tačiau svarbu pažymėti, kad tokiam pokyčiui reikšmingos įtakos turėjo Luminor Bank AB ir Danske Bank A/S Lietuvos filialo

3 lentelė. Bankų padengimo likvidžiuoju turtu rodikliai

	2019 m. sausio 1 d.	2020 m. sausio 1 d.
„Swedbank“, AB	349,0	314,2
AB SEB bankas	170,3	223,5
AB Šiaulių bankas	281,1	206,1
UAB Medicinos bankas	947,4	554,6
Revolut Bank UAB	-	397,4
European Merchant Bank UAB	-	800,0
AB „Mano bankas“	-	196,2
Bankų sistema	254,2	272,4

Šaltinis: Lietuvos bankas.

² Įskaitant išperkamosios nuomos (lizingo) portfelį.

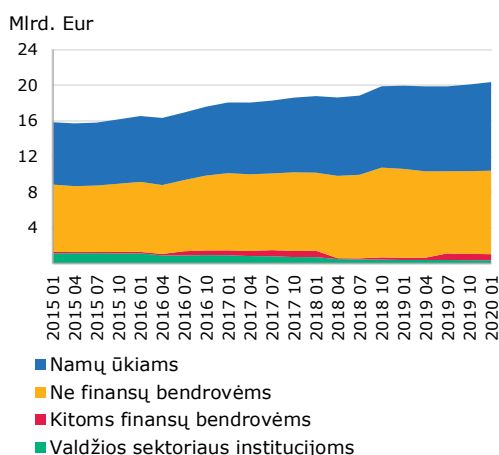
³ Duomenys koreguoti pridėdant Danske Bank A/S Lietuvos filialo turimą būsto paskolų portfelį, kurį yra sutarta parduoti kitam rinkos dalyviui, dėl to jis yra įtraukiamas į apskaitą kaip laikomas parduoti ir laikinai nepatenka prie būsto paskolų.

⁴ Pokyčiui įvertinti 2019 m. sausio 1 d. duomenys buvo koreguoti atimant Luminor Lizingas UAB duomenis.

bankų reorganizacija⁵. Atmetus Luminor Bank AB įtaką ir Danske Bank A/S Lietuvos filialo perimtą Estijos padalinio paskolų portfelį, paskolos įmonėms grynąja verte 2019 m. sumažėjo 100 mln. Eur (1,1 %).

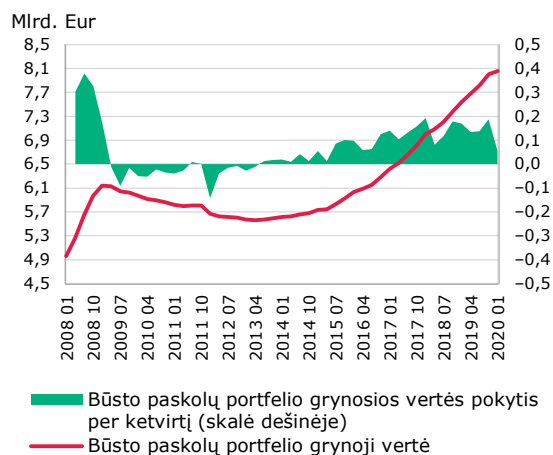
Paskolos valdžios sektoriui ir finansų įstaigoms sudaro atitinkamai vos 2,5 ir 3,2 proc. paskolų portfelio. Paskolų portfelis valdžios sektoriui 2019 m. padidėjo 124 mln. Eur. – iki 0,5 mlrd. Eur, tačiau augimą lėmė vienkartinis sandoris (Danske Bank A/S Lietuvos filialo perimtas paskolų portfelis iš veiklą nutraukiančio „Danske Bank“ padalinio Estijoje). Paskolos finansų institucijoms sumažėjo 236,8 mln. Eur – iki 0,6 mlrd. Eur (įvertinus Luminor Bank AB įtaką).

6 pav. Bankų paskolų portfelio grynoji vertė (2015 m. sausio 1 d.–2020 m. sausio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

7 pav. Būsto paskolų portfelio grynoji vertė (2008 m. sausio 1 d.–2020 m. sausio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

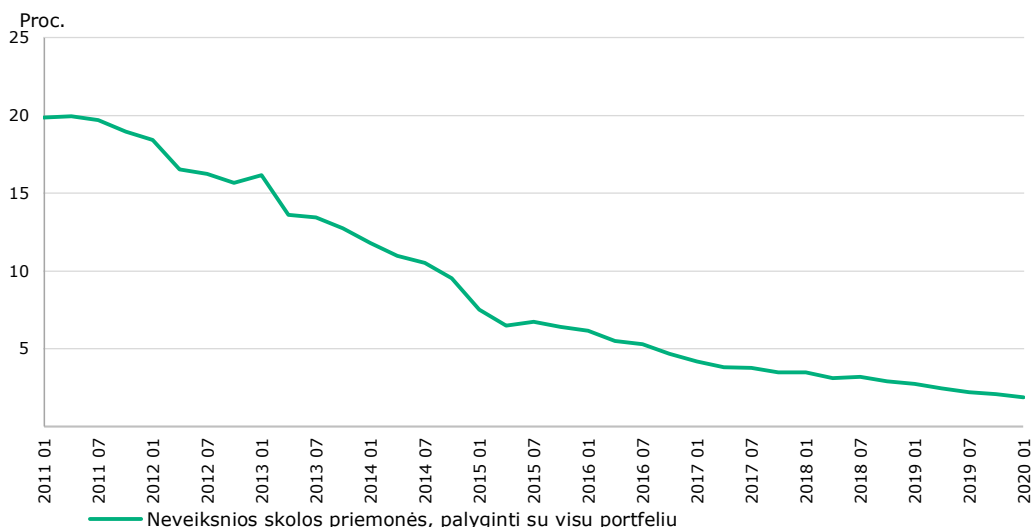
PASKOLŲ PORTFELIO KOKYBĖ

Neveiksnių skolos priemonių dalis portfelyje toliau nuosekliai mažėjo. 2019 m. neveiksnių skolos priemonių dalis sumažėjo 0,8 proc. p. – iki 1,6 proc., o tokių skolos priemonių likutis buvo 29 proc. mažesnis nei metų pradžioje. Dėl palankios ekonomikos aplinkos esant mažam naujų probleminių paskolų kiekiui bei išieškant problemines ir nurašant beviltiškas skolas bankams vis dar pavyko mažinti neveiksnių paskolų likučius tiek juridinių, tiek fizinių asmenų segmentuose. Įmonėms suteiktų neveiksnių paskolų apimtis sumažėjo 1,1 proc. p. ir sudarė 2,9 proc. (iš jų 47 % buvo pradelstos daugiau kaip metus) bendrosios šių paskolų portfelio vertės. Šiame segmente prastesne kokybe vis dar išsiskyrė smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių paskolos – 4,8 proc. iš jų buvo neveiksnios. Namų ūkiams suteiktų neveiksnių paskolų dalis susitraukė 0,9 proc. p. – iki 2,1 proc. (iš jų 55 % buvo pradelstos ilgiau kaip 90 d.). Paskolų vertės sumažėjimo (specialiųjų atidėjinių) apimtis per metus sumažėjo 12 proc., tačiau dėl spartesnio neveiksnių paskolų mažėjimo jų padengimo specialiaisiais atidėjimais rodiklis padidėjo 4,6 proc. p. ir metų pabaigoje sudarė 30,7 proc.

⁵ Į palyginamuosius 2019 m. sausio 1 d. paskolų portfelio duomenis buvo įtraukti Luminor Lizingas UAB konsoliduotieji duomenys. Luminor Bank AB reorganizavusis į filialą, Luminor Lizingas UAB duomenys nebėra konsoliduojami Lietuvoje. Danske Bank A/S Lietuvos filialas 2019 m. spalio mėn. perėmė dalį „Danske Bank“ padalinio Estijoje paskolų portfelio, taip paskatindamas paskolų įmonėms ir paskolų valdžios sektoriui augimą.

8 pav. Paskolų kokybė

(2011 m. sausio 1 d.–2020 m. sausio 1 d.)

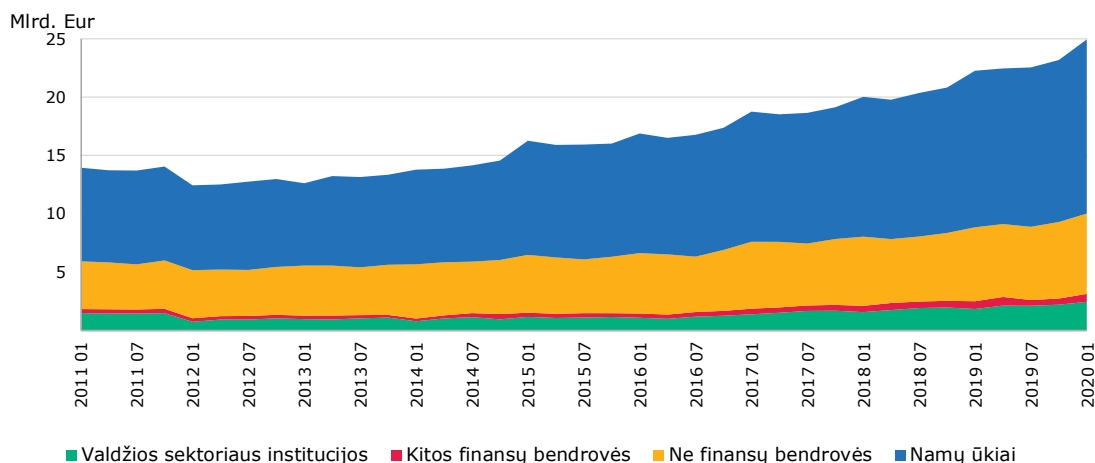
Šaltinis: Lietuvos bankas.

INDĖLIAI BANKUOSE

Indėlių bankuose augimo tempas nemažėja nepaisant to, kad palūkanos už indėlius nėra mokamos. Indėlių metinis prieaugis absoliučiąja suma buvo didžiausias per nagrinėjamą laikotarpį. 2019 m. indėlių suma bankuose išaugo 2,7 mlrd. Eur (12,1 %) – iki 25 mlrd. Eur. Indėliai tebėra pagrindinis Lietuvoje veikiančių bankų veiklos finansavimosi šaltinis. Indėlių struktūroje dominuoja gyventojų indėliai, jie sudarė 59,8 proc. indėlių, o įmonių ir valdžios sektoriaus indėliai sudarė atitinkamai 27,6 ir 9,8 proc. visų indėlių. Kaip ir ankstesniais metais, didžiausias indėlių prieaugis būna būtent paskutinį metų ketvirtį. Ne išimtis buvo ir 2019 m.: ketvirtąjį ketvirtį indėliai bankuose išaugo net 1,8 mlrd. Eur (7,6 %). Toks staigus augimas gali būti paaiškintas kiekvienais metais pastebimu metų pabaigos dėsningumu, kai įmonės atsiskaito su savo tiekėjais, darbuotojams pervedami atlyginimai bei atlyginimų priedai nelaukiant naujų metų ir pan. Kaip ir ankstesniais metais, daugiausia augo namų ūkių indėliai, per metus jie ūgtelėjo 1,5 mlrd. Eur, o vien per paskutinį ketvirtį – 1 mlrd. Eur. Iš viso gyventojai metų pabaigoje bankuose buvo sukaukę 14,9 mlrd. Eur indėlių. Taip pat augo ir kitų segmentų indėliai: 2019 m. įmonių indėliai išaugo 0,5 mlrd. Eur (8,6 %) – iki 6,9 mlrd. Eur, valdžios sektoriaus indėliai – 0,6 mlrd. Eur (33,4 %) – iki 2,4 mlrd. Eur. Net 82 proc. indėlių sudaro einamosios sąskaitos, už kurias nemokamos palūkanos arba tam tikrais atvejais klientams netgi taikomos neigiamos palūkanų normos. Nors žemos palūkanų normos neskatina rinktis terminuotųjų indėlių ir šalyje vyrauja einamosios sąskaitos, ilgalaikė indėlių augimo tendencija rodo, kad tai nelemia indėlių nestabilumo.

9 pav. Indėlių suma

(2011 m. sausio 1 d.–2020 m. sausio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

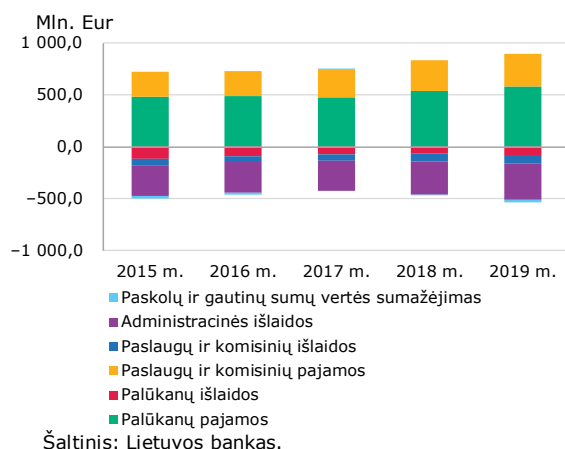
PELNINGUMAS IR VEIKLOS EFEKTYVUMAS

Praėjusiais metais bankai fiksavo kiek smuktelėjusį pelną, palyginti su 2018 m., kai buvo uždirbtas rekordinis pelnas nuo pat krizės pradžios. Iš viso 2019 m. bankai uždirbo 332,7 mln. Eur pelno, o tai yra 23,2 mln. Eur (6,5 %) mažiau negu 2018 m. Pelnas sumažėjo dėl bankų, kurie reorganizavosi. Rinkoje seniai veikiantys ir didelių pokyčių nepatiriantys bankai savo pelną ir toliau didino. Pelningai metus baigė 9 bankai ir užsienio filialai, nuostolingai – 6. Tarp nuostolingų rinkos dalyvių dominavo arba besisteigiantys nauji bankai, arba veiklą nutraukiantys rinkos dalyviai.

2019 m. bankai veiklos pajamas padidino 7,7 proc. Didėjo iš visų pagrindinių bankų veiklų gaunamos pajamos, o pajamų struktūra kito nežymiai. Kaip ir anksčiau, pajamų struktūroje dominavo grynosios palūkanų pajamos (61,1 % veiklos pajamų), nes pagrindinė bankų veikla Lietuvoje – kreditavimas. Grynosios paslaugų ir komisinių pajamos sudarė 28,8 proc. bankų veiklos pajamų, bankų prekybinės veiklos pajamos – 6,1 proc. visų veiklos pajamų.

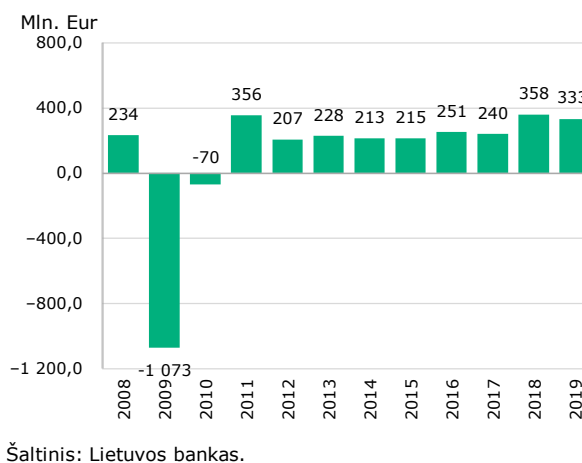
10 pav. Pagrindinių pelno veiksnių pokyčiai per metus

(2015–2019 m.)

11 pav. Bankų sektoriaus pelnas

(2008–2019 m.)

Grynosios palūkanų pajamos auga dėl skolinimo. Grynosios bankų palūkanų pajamos 2019 m. buvo 501,7 mln. Eur, per metus jos padidėjo 32,2 mln. Eur (6,9 %). Bankams padidinti grynąsias palūkanų pajamas pavyko 46,4 mln. Eur (8,7 %) padidinus palūkanų pajamas iš paskolų portfelio ir vertybinių popierių portfelio. O palūkanų išlaidos, skirtingai nei ankstesniais metais, didėjo, taip grynąsias palūkanų pajamas veikdamos neigiamai. Ši tendencija, kad bankai patiria didesnes palūkanų išlaidas negu per tą patį laikotarpį prieš metus, po ilgos pertraukos pradėta stebėti tik 2019 m. Vis dėlto pasakytina, kad palūkanų išlaidų, kurios 2019 m. išaugo 14,2 mln. Eur (21,5 %), didėjimą daugiausia lėmė ne palūkanų išlaidų padidėjimas dėl finansinių įsipareigojimų, o bankų mokamos neigiamos palūkanos už jų pačių laikomas lėšas centriniame banke ar kitose kredito įstaigose: išlaidos už finansinius įsipareigojimus augo 4,9 mln. Eur, o išlaidos už turta, laikomą kredito įstaigose, – 10,5 mln. Eur. Iš viso bankai 2019 m. už savo lėšas, laikomas centriniame banke ar kredito įstaigose, sumokėjo 25,8 mln. Eur palūkanų.

Bankai gavo daugiau pajamų iš komisinių už paslaugas. Grynosios bankų paslaugų ir komisinių pajamos 2019 m. siekė 236,3 mln. Eur ir buvo 9,3 mln. Eur (4,1 %) didesnės nei prieš metus. Grynosios paslaugų ir komisinių pajamos per metus padidėjo dėl didesnių pajamų, tačiau atitinkamos išlaidos 2019 m. taip pat didėjo. Paslaugų ir komisinių pajamos siekė 313,7 mln. Eur, jos padidėjo 14,5 mln. Eur (4,9 %), o išlaidos – 77,4 mln. Eur, jos padidėjo 5,2 mln. Eur (7,2 %). Bankų grynujų komisinių pajamų augimas sietinas su augančiu šalies ūkiu ir atitinkamai didėjančiu gyventojų ir įmonių aktyvumu, bankų paslaugų vartojimu. Be to, augančios bankų grynosios paslaugų ir komisinių pajamos rodo, kad bankams pavyksta išsilaikyti konkurencinėje kovoje su sparčiai augančiu nebankinių institucijų, teikiančių anksčiau tik bankams būdingas paslaugas, sektoriumi.

Administracinės išlaidos didėjo tiek dėl didesnių išlaidų personalui, tiek dėl kitų sąnaudų.

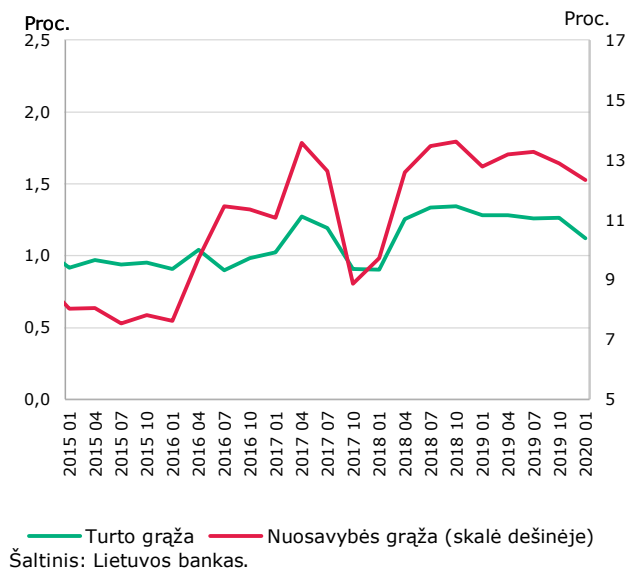
Administracinės išlaidos bankų sektoriuje 2019 m. sudarė 355,5 mln. Eur ir buvo 34,1 mln. Eur (10,6 %) didesnės nei prieš metus. Nors bankai yra pasukę sąnaudų mažinimo keliu, jau antrus metus iš eilės jie neatlaiko sąnaudų spaudimo, dėl to administracinės išlaidos gan ženkliai augo. Didėjo tiek išlaidos personalui, tiek ir kitos administracinės išlaidos. 2019 m. bankų išlaidos personalui sudarė 192,1 mln. Eur, kitos išlaidos – 163,4 mln. Eur. Išlaidos personalui per metus augo 7,9 mln. Eur (4,3 %), kitos administracinės išlaidos – 26,2 mln. Eur (19,1 %). Kitų administracinių išlaidų ženklus augimas buvo stebimas dviejuose rinkos dalyviuose, jie ir nulėmė pokyčius bankų sektoriuje. Viename banke padidėjusios kitos administracinės išlaidos sietinos su reorganizacija, kitame – su vidaus procedūrų tobulinimu ir rizikų mažinimu.

Bankų pelną mažino ir išlaidos dėl paskolų vertės sumažėjimo – jos, palyginti su 2018 m., didėjo daugiau kaip 4 kartus – iki 23,8 mln. Eur.

Bankų efektyvumas tebėra vienas didžiausių Europos Sąjungoje. Nepaisant išaugusių administracinių išlaidų ir smuktelėjusio pelno, Lietuvos bankų sistemos efektyvumas vis dar yra palyginti aukštas. Bankų efektyvumo rodiklis, rodantis išlaidų ir pajamų santykį, 2019 m. pabaigoje siekė 47,2 proc., per metus jo reikšmė padidėjo (pablogėjo) 2,3 proc. Iš 2019 m. trečiojo ketvirčio Europos bankininkystės institucijos (toliau – EBI) lyginamųjų duomenų (žr. 14 pav.) matyti, kad į EBI imtį patenkantys Lietuvos bankai buvo efektyviausiai veikiantys iš visos ES šalių bankų sistemos. Turto grąža 2019 m., palyginti su laikotarpiu prieš metus, sumažėjo 0,15 proc. p. – iki 1,1 proc., nuosavybės grąža – 0,4 proc. p. – iki 12,3 proc.

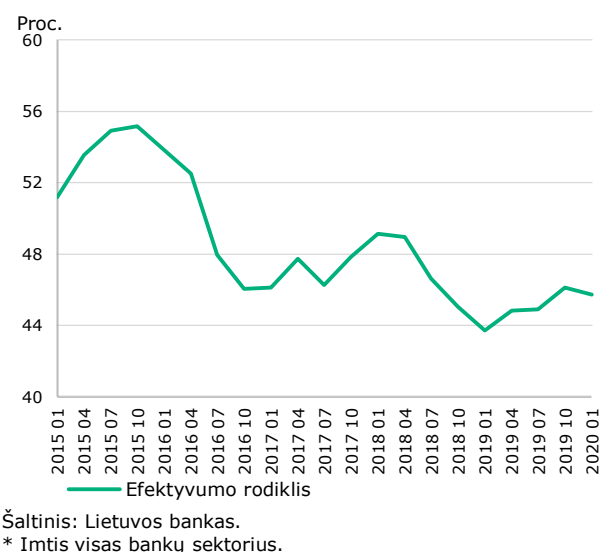
12 pav. Bankų pelningumo rodikliai

(2015 m. sausio 1 d.–2020 m. sausio 1 d.)

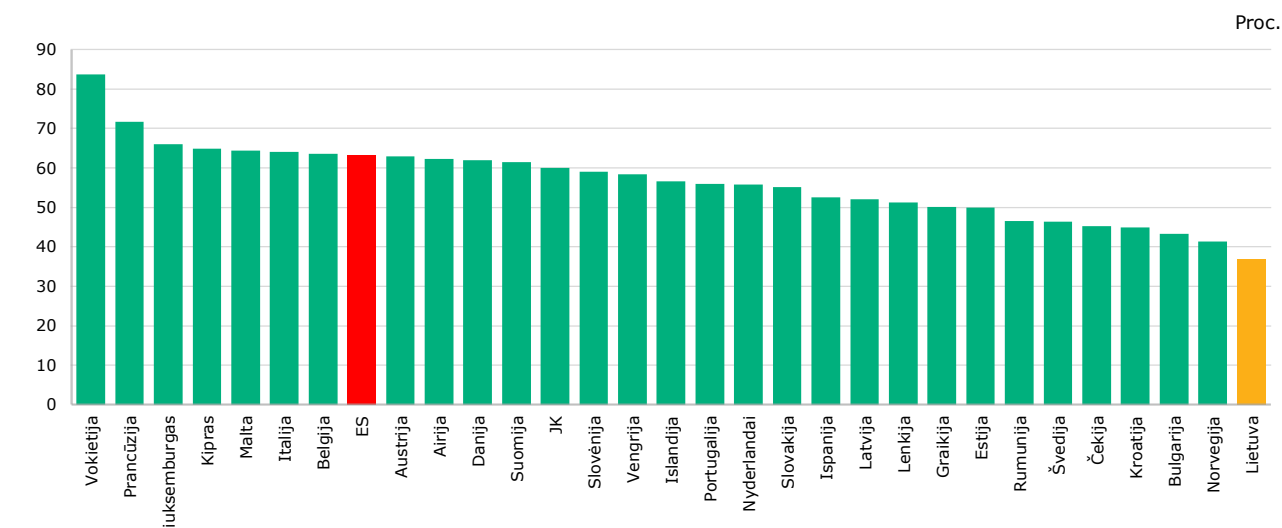
13 pav. Bankų efektyvumo rodiklis (sąnaudų ir pajamų santykis)*

(2015 m. sausio 1 d.–2020 m. sausio 1 d.)

14 pav. Bankų efektyvumo rodiklis (sąnaudų ir pajamų santykis)**

(2019 m. III ketv.)

VARTOTOJŲ TEISIŲ APSAUGA

Per 2019 m. Lietuvos bankas išnagrinėjo 106 vartotojų ir bankų ginčus. Tai sudarė 21 proc. visų Lietuvos banke išnagrinėtų ginčų. Palyginti su 2018 m., kai buvo išnagrinėti 86 ginčai (16 % visų ginčų), nesutarimų su bankais skaičius augo. Tam įtakos turėjo ginčų dėl mokėjimo sąskaitų ir su nekilnojamoju turtu susijusio kredito sutarčių skaičiaus padidėjimas.

Daugiausia ginčų, kaip įprasta, kilo dėl mokėjimo (57) ir kreditavimo (35) paslaugų: 35 atvejais vartotojai kėlė reikalavimus, susijusius su mokėjimo sąskaitomis, 15 ginčų buvo susiję su mokėjimo kortelių naudojimu, 21 nesutarimas kilo dėl kredito, susijusio su nekilnojamoju turtu, o 7 – dėl vartojimo kredito sutarčių. Nesutarimų dėl mokėjimo paslaugų augimą galima sieti su intensyviai vykdomu mokėjimo paslaugų perkėlimu į elektroninę erdvę.

Kreipdamiesi į Lietuvos banką vartotojai prašė rekomenduoti bankams gražinti atlikus mokėjimo operaciją nuskaitytas ar iš banko sąskaitos neva nepagrįstai nurašytas lėšas; gražinti dalį bankomato neišduotų ar į banko sąskaitą neįskaitytų lėšų; gražinti mokėjimo gavėjo užsienio banko pritaikytą komisinį mokestį už tarptautinį mokėjimo pavedimą ir pan. Kreipdamiesi dėl kreditavimo paslaugų vartotojai dažnai prašė pakeisti būsto kredito sutarčių sąlygas (sumažinti fiksuotųjų palūkanų dydį, maržos dydį, pakeisti kredito sutarties sąlygas ir pan.), rekomenduoti bankui išmokėti visą kredito sutartyje nustatytą kredito sumą ir kt.

Aptariamu laikotarpiu Lietuvos bankas priėmė 40 sprendimų dėl ginčo esmės: 5 atvejais rekomenduota vartotojų reikalavimus patenkinti visiškai arba iš dalies, kitais 35 atvejais, įvertinus vartotojų ir bankų pateiktus paaiškinimus ir juos pagrindžiančius duomenis, buvo nustatyta, kad vartotojų reikalavimai bankams yra nepagrįsti. Bankai įgyvendino 4 rekomendacijas iš 5 priimtų rekomendacijų.

Svarbu pažymėti, kad 2019 m. 16 vartotojų ir bankų ginčų baigėsi šalims pasiekus taikius susitarimus arba bankams patenkinus vartotojų reikalavimus (2018 m. – 11). Tai sudaro 15 proc. visų išnagrinėtų ginčų.

Priedas. Pagrindiniai bankų sektoriaus rodikliai⁶

4 lentelė. Pagrindiniai balanso ataskaitos straipsniai

Eil. nr.	Rodiklis	2019 01 01, mln. Eur	2019 10 01, mln. Eur	2020 01 01, mln. Eur	Pokytis per ket- virtį, proc.	Pokytis per me- tus, proc.
1.	Turtas	28 620,3	28 672,7	30 685,6	7,0	7,2
1.1.	Skolos vertybiniai popieriai	1 300,9	1 389,5	1 403,3	1,0	7,9
1.2.	Nuosavybės vertybiniai popieriai	40,6	124,7	129,0	3,5	217,9
1.3.	Išvestinės finansinės priemonės	82,8	128,3	116,2	-9,5	40,3
1.4.	Grynieji pinigai	492,7	470,6	506,4	7,6	2,8
1.5.	Lėšos centriniuose bankuose	5 978,3	5 127,5	7 162,4	39,7	19,8
1.6.	Lėšos kredito įstaigose	545,3	668,8	425,7	-36,4	-21,9
1.7.	Klientams suteiktos paskolos (su li- zingu)	19 891,7	20 370,8	20 450,3	0,4	2,8
1.7.1.	Valdžios sektoriaus institucijoms (su lizingu)	392,7	355,9	517,0	45,3	31,7
1.7.2.	Kitoms finansų bendrovėms (su lizingu)	255,9	682,8	646,7	-5,3	152,7
1.7.3.	Ne finansų bendrovėms (su lizingu)	9 699,6	9 376,5	9 197,1	-1,9	-5,2
1.7.4.	Namų ūkiams (su lizingu)	9 543,6	9 955,6	10 089,6	1,3	5,7
1.7.4.1.	iš jų paskoloms būstui įsigyti	7 547,5	8 006,8	8 062,9	0,7	6,8
1.8.	Kitos turto pozicijos	288,0	392,5	492,3	25,4	71,0
2.	Įsipareigojimai ir nuosavybė	28 620,3	28 672,7	30 685,6	7,0	7,2
2.1.	Centrinių bankų indėliai	188,9	57,8	47,8	-17,3	-74,7
2.2.	Įsipareigojimai kredito įstaigoms	2 649,5	1 426,4	1 557,9	9,2	-41,2
2.3.	Išvestinės finansinės priemonės	81,9	127,4	118,9	-6,7	45,2
2.4.	Indėliai	22 274,9	23 195,7	24 963,4	7,6	12,1
2.4.1.	Valdžios sektoriaus institucijų	1 834,1	2 204,6	2 446,3	11,0	33,4
2.4.2.	Kitų finansų bendrovių	665,1	526,1	684,0	30,0	2,8
2.4.3.	Ne finansų bendrovių	6 345,0	6 567,0	6 893,0	5,0	8,6
2.4.4.	Namų ūkių	13 430,6	13 898,1	14 940,2	7,5	11,2
2.5.	Išleisti skolos vertybiniai popieriai	22,2	22,2	22,2	0,0	0,0
2.6.	Kitos įsipareigojimų pozicijos	655,9	1 801,8	1 861,8	3,3	183,8
2.7.	Nuosavybė	2 747,0	2 041,3	2 113,5	3,5	-23,1

Šaltinis: Lietuvos bankas.

⁶ Bankų sistemos dalyviams dėl šios ar kitų svarbių priežasčių pakoregavus ataskaitas, apžvalgos duomenys po šios datos gali būti atnaujinami.

5 lentelė. Pagrindiniai pelno (nuostolio) ataskaitos straipsniai

Eil. nr.	Rodiklis	2019 01 01, mln. Eur	2019 10 01, mln. Eur	2020 01 01, mln. Eur	Pokytis per ketvirtį, proc.	Pokytis per metus, proc.
3.	Einamųjų metų pelnas	355,8	271,9	332,7	-	-6,5
3.1.	Grynosios palūkanų pajamos	469,5	362,7	501,7	-	6,9
3.2.	Grynosios paslaugų ir komisinių pajamos	227,0	176,7	236,3	-	4,1
3.3.	Administracinės išlaidos	321,4	247,5	355,5	-	10,6

Šaltinis: Lietuvos bankas.

6 lentelė. Kiti bankų veiklos rodikliai

Eil. nr.	Rodiklis	2019 01 01, mln. Eur	2019 10 01, mln. Eur	2020 01 01, mln. Eur	Pokytis per ketvirtį, proc. p.	Pokytis per metus, proc. p.
4.	Kapitalo pakankamumo rodiklis	18,58	19,03	19,89	0,86	1,31
5.	1 lygio kapitalo pakankamumo rodiklis	18,45	18,85	19,49	0,64	1,04
6.	Padengimo likvidžiuoju turtu rodiklis	254,19	258,54	272,37	13,83	18,18
7.	Sverto rodiklis	7,99	7,42	7,06	- 0,36	- 0,93
8.	Grynoji palūkanų marža	1,73	1,70	1,74	0,04	0,01
9.	Turto grąža	1,27	1,27	1,12	- 0,15	- 0,15
10.	Nuosavybės grąža	12,71	12,87	12,33	- 0,54	- 0,38
11.	Efektyvumo rodiklis	44,85	45,72	47,15	1,43	2,30
12.	Neveiksnios skolos priemonės	2,44	1,90	1,64	- 0,26	- 0,80

Šaltinis: Lietuvos bankas.